

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

- орієнтація освітнього процесу на активну позицію студента. Пасивне засвоєння інформації не сприяє розвитку критичного мислення, тоді як залучення до активної пізнавальної діяльності створює необхідні передумови для його формування;
- створення освітнього середовища, яке підтримує відкритість, толерантність до різних точок зору, готовність до дискусії. Це дозволяє майбутнім учителям вільно висловлювати власні думки, аргументувати їх і водночас критично оцінювати позиції інших;
- систематичність і послідовність у розвитку відповідних умінь. Критичне мислення не формується епізодично, воно потребує цілеспрямованої роботи впродовж усього періоду навчання;
- інтеграція теоретичних знань і практичної діяльності. Саме в процесі застосування знань у конкретних педагогічних ситуаціях відбувається їх осмислення та переосмислення.

Таким чином, формування критичного мислення майбутніх учителів у процесі опанування методики навчання зарубіжної літератури є комплексним і багатовимірним процесом, що ґрунтується на поєднанні нормативно визначених вимог і дидактичних можливостей відповідного курсу.

Список використаних джерел:

1. Закон України про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
2. Закон України про освіту. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>
3. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

ГУМЕНЮК Ярослав Олександрович

КРЕАТИВНЕ МИСЛЕННЯ ПРИ АНАЛІЗІ НЕСТАНДАРТНИХ ЗАДАЧ З ФІЗИКИ. РОЗУМ ПРОТИ ШІ.

У сучасному світі, де стрімко розвиваються цифрові технології, особливого значення набуває питання співвідношення людського мислення та штучного інтелекту. Це особливо помітно у сфері розв'язування нестандартних задач з фізики — тих, що виходять за межі шаблонних алгоритмів і вимагають не лише знань, а й творчого підходу. Саме тут креативне мислення стає визначальним чинником, який дозволяє людині не просто знаходити відповіді, а відкривати нові способи розуміння фізичних явищ.

Нестандартні фізичні задачі — це задачі, які не мають очевидного алгоритму розв'язання. Вони часто поєднують кілька тем, вимагають побудови моделі, оцінки порядку величин або навіть інтуїтивного припущення. У таких

випадках просте застосування формул не дає результату. Учень або дослідник змушений ставити запитання: що відбувається насправді? які спрощення можна зробити? які закони є ключовими? Саме тут починається простір для креативного мислення.

Креативність у фізиці — це не вигадкування нових законів, а здатність бачити знайомі явища під новим кутом. Наприклад, задача про рух тіла може несподівано перетворитися на задачу про енергію, якщо змінити підхід. А складна система може бути розкладена на простіші елементи завдяки вдало обраній моделі. Такий підхід вимагає гнучкості мислення, уміння відмовитися від шаблонів і готовності експериментувати з ідеями.

На цьому тлі виникає питання: чи здатен штучний інтелект конкурувати з людським мисленням у розв'язанні таких задач? Сучасні системи ШІ демонструють високі результати у стандартних обчисленнях, аналізі даних і навіть у розв'язанні типових фізичних задач. Вони швидко обробляють інформацію, знаходять закономірності та пропонують рішення на основі великої кількості прикладів.

Однак у випадку нестандартних задач ситуація змінюється. ШІ, як правило, спирається на вже відомі шаблони та статистичні залежності. Якщо задача виходить за межі навчальної вибірки або вимагає принципово нового підходу, ефективність штучного інтелекту знижується. Людина ж, навпаки, здатна діяти в умовах невизначеності, використовувати аналогії, інтуїцію та навіть уяву.

Важливо підкреслити, що інтуїція в фізиці — це не випадкове здогадування, а результат глибокого розуміння законів природи. Вона формується через досвід, експерименти, помилки та їх аналіз. Саме тому учні, які розв'язують складні задачі самостійно, розвивають не лише знання, а й мислення, яке не може бути повністю відтворене алгоритмами.

Разом із тим протиставлення «розум проти ШІ» не є абсолютно коректним. Штучний інтелект може бути потужним інструментом для розвитку креативного мислення. Він може підказати альтернативні підходи, перевірити гіпотези, візуалізувати процеси. Проте ключове рішення, особливо в нестандартних ситуаціях, залишається за людиною.

Синергія між людським мисленням і ШІ відкриває нові можливості у навчанні фізики. Учень може використовувати технології для отримання базових знань, а зусилля спрямовувати на глибоке розуміння та творчий аналіз. У такій моделі ШІ не замінює мислення, а підсилює його.

Отже, креативне мислення є центральним елементом у розв'язанні нестандартних задач з фізики. Воно дозволяє виходити за межі формул, будувати нові моделі та знаходити неочевидні рішення. Незважаючи на значний прогрес штучного інтелекту, саме людський розум залишається головним джерелом інновацій у науці. І хоча ШІ може стати сильним союзником, перемога у

складних інтелектуальних викликах усе ще належить тим, хто здатен мислити творчо.

ДЕМЧЕНКО Наталія Іванівна

КЕЙС-МЕТОД ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Серед багатьох освітніх компонентів, що становлять фундамент професійної підготовки майбутніх психологів особливе місце посідає навчальна дисципліна «Вікова психологія». Важливість її опанування полягає в тому, що вона формує теоретичну базу для розуміння процесів становлення та розвитку психіки людини впродовж онтогенезу. Варто зазначити, що тривалий час вивчення саме цієї дисципліни, у вітчизняних закладах вищої освіти зосереджувалося переважно на засвоєнні класичних теорій, що подекуди обмежувало можливості студентів щодо самостійного аналітичного опрацювання реальних життєвих сценаріїв. У цьому контексті, вважаємо надважливим впровадження в процес підготовки майбутніх фахівців активних методів навчання, зокрема, кейс-методу, який виступає ефективним інструментом розвитку критичного мислення та практичних навичок аналізу.

Розглядаючи особливості реалізації кейс-методу під час вивчення вікових норм шляхом залучення студентів до обговорення, дискусії, пошуку відповідей на запитання, викладач активізує різні складові критичного мислення. Завдяки аналізу біологічних, соціальних та психологічних детермінант конкретного вікового періоду відбувається розвиток аналітичного компонента. Під час диференційної діагностики опрацьовуються розмежування симптомів вікової кризи та індивідуально-типологічних особливостей або клінічних випадків, що суттєво посилює діагностичну складову критичного мислення. Водночас процес прогнозування подальшого розвитку особистості, враховуючи наявні ресурси та ризики, сприяє успішному формуванню прогностичного компонента. Таке системне застосування кейсів забезпечує становлення як критичного мислення в цілому, так і розвиток окремих специфічних професійних навичок, а саме: здатність ставити під сумнів отриману інформацію, уникати стигматизації, відокремлювати індивідуальні форми поведінки та фахово інтерпретувати загальні закономірності розвитку особистості.

У межах професійної підготовки майбутніх психологів у державному університеті «Київський авіаційний інститут» нами було розроблено комплекс навчально-методичних матеріалів. Він містить систему практичних кейсів, спрямованих на поглиблене засвоєння та закріплення ключових закономірностей і явищ вікової психології.

training	ефективності психологічного тренінгу	
Natalia Horlo Development of critical thinking of political science students in the process of forming a methodological culture of a researcher	Горло Наталія Розвиток критичного мислення студентів-політологів у процесі формування методологічної культури дослідника	65
Andrii Horodynskyi Analytical thinking as a necessary component of personnel rotation practice in the public service	Городинський Андрій Аналітичне мислення як необхідна складова практики кадрової ротації на публічній службі	68
Iryna Hrechyshkina Professional training of preschool teachers: a practical aspect	Гречишкіна Ірина Професійна підготовка вихователів здо: практичний аспект	71
Andrii Hrechka Critical thinking and artificial intelligence: symbiosis or suspended animation	Гречка Андрій Критичне мислення та штучний інтелект: симбіоз чи анабіоз	73
Svitlana Hryhorieva Maternal control as a factor in dysfunction of thalamo-fronto-parietal networks in adolescence	Григор'єва Світлана Материнський контроль як чинник дисфункції таламо-фронтально-парієтальних мереж у підлітковому віці	75
Nataliia Hrychanik Formation of critical thinking of future teachers in the process of mastering the methodology of teaching foreign literature	Гричаник Наталія Формування критичного мислення майбутніх учителів у процесі опанування методики навчання зарубіжної літератури	80
Yaroslav Humeniuk Creative thinking in the analysis of non-standard physics problems. mind vs. shi	Гуменюк Ярослав Креативне мислення при аналізі нестандартних задач з фізики. розум проти ші	82
Nataliia Demchenko Case method as a tool for developing critical thinking of future psychologists in the process of studying age psychology	Демченко Наталія Кейс-метод як інструмент розвитку критичного мислення майбутніх психологів у процесі вивчення вікової психології	84